

Metodika CLIL v nižšom sekundárnom vzdelávaní

Projekt experimentálneho overovania

Bratislava máj 2013

Obsah

Metodika CLIL v nižšom sekundárnom vzdelávaní

Úvod	3
Ciele, predmet a hypotézy experimentálneho overovania	3
Teoretické a výskumné východiská overovania.....	5
Garant a odborní spolupracovníci	6
Časový harmonogram a metodika overovania	6
Finančné, materiálne a personálne zabezpečenie projektu.....	9

Úvod

Medzi prioritné požiadavky pri uplatnení sa človeka v dnešnej spoločnosti patrí nielen kvalifikovanosť a odbornosť, ale aj znalosť cudzích jazykov. Ovládanie cudzieho jazyka u jednotlivca podporuje jeho mobilitu v európskom vzdelávacom priestore a na trhu práce, zvyšuje konkurencieschopnosť, dáva predpoklad pre vytvorenie silného ekonomického priestoru a tvorí podmienky pre efektívne celoživotné vzdelávanie.

Je žiaduce, aby sa našli vhodné spôsoby, ako dosiahnuť zlepšenie jazykovej úrovne žiakov a pritom sa kládol dôraz na funkciu jazyka ako nástroja myslenia a dorozumenia. Jednou z možností je práve zavedenie metodiky CLIL.

Predkladaný projekt nadväzuje na projekt experimentálneho overovania *Didaktická efektívnosť metódy CLIL na 1. stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov* (2008-2012). Na základe výsledkov psychologických testov bolo zistené, že výkony žiakov v experimentálnych triedach v priemere zodpovedali normálnemu rozloženiu výkonov v populácii detí daného veku, t.j. ako celok ich nemožno považovať za „výberovú“ skupinu. Výsledky didaktických testov naopak poukázali na to, že žiaci v triedach s CLILom pri celkovom hodnotení splnili úlohy lepšie než žiaci kontrolnej skupiny, ktorú tvorili triedy s bežným vyučovaním anglického/nemeckého jazyka (vyjadrené v percentách: 91,56% úspešnosť žiakov v experimentálnej skupine vs. 83,67% úspešnosť žiakov v kontrolnej skupine).

Projekt experimentálneho overovania *Metodika CLIL v nižšom sekundárnom vzdelávaní* je plánovaný ako pokračovanie projektu experimentálneho overovania *Didaktická efektívnosť metódy CLIL na 1. stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov*, ktorý by sa postupne uskutočňoval v 5.- 9. ročníku (školský rok 2013/2014 – školský rok 2017/2018).

Ciele, predmet a hypotézy experimentálneho overovania

Hlavný cieľ

Primárnym cieľom projektu je experimentálne overiť pôsobenie metodiky CLIL v nižšom sekundárnom vzdelávaní na vzdelávacie výsledky žiakov.

Ďalšie ciele

- vybrať vhodné obsahy vzdelávania v nejazykových predmetoch,
- pripraviť anglicko-nemecko-slovenský glosár odborných pojmov a súbor metodických materiálov (metodické a pracovné listy) pre učiteľov učiacich pomocou metodiky CLIL v nižšom sekundárnom vzdelávaní,

Predmet overovania

Predmetom experimentálneho overovania je metodika CLIL v nižšom sekundárnom vzdelávaní.

Hypotézy

1. Predpokladáme, že žiaci experimentálnych tried budú v porovnaní so žiakmi z kontrolnej skupiny dosahovať lepšie vzdelávacie výsledky v predmete cudzí jazyk – v rozsahu slovnjej zásoby.
2. Predpokladáme, že žiaci experimentálnych tried budú v porovnaní so žiakmi z kontrolnej skupiny dosahovať lepšie vzdelávacie výsledky v predmete cudzí jazyk – v počúvaní s porozumením.
3. Predpokladáme, že žiaci experimentálnych tried budú v porovnaní so žiakmi z kontrolnej skupiny dosahovať lepšie vzdelávacie výsledky v predmete cudzí jazyk – v čítaní s porozumením.
4. Predpokladáme, že žiaci experimentálnych tried budú v porovnaní so žiakmi z kontrolnej skupiny dosahovať lepšie vzdelávacie výsledky v predmete cudzí jazyk – v písomnom prejave.
5. Predpokladáme, že žiaci experimentálnych tried budú v porovnaní so žiakmi z kontrolnej skupiny dosahovať lepšie vzdelávacie výsledky v predmete cudzí jazyk – v ústnom prejave.
6. Predpokladáme, že žiaci experimentálnych tried nebudú v porovnaní so žiakmi z kontrolnej skupiny dosahovať horšie vzdelávacie výsledky v nejazykových predmetoch, na hodinách ktorých bude aplikovaná metodika CLIL.

Teoretické a výskumné východiská overovania

CLIL (Content and Language Integrated Learning) je všeobecne uznávaná skratka súhrnne označujúca množstvo rozdielnych metodických postupov, ktorých spoločným prvkom je špecifické postavenie cudzieho jazyka vo výučbe iných predmetov a vzdelávacích obsahov. Pojem CLIL tak pokrýva všetky formy vzdelávania akademických, umelecko-výchovných a technických predmetov prostredníctvom vyučovania jazyka, ktorý nie je pre väčšinu žiakov materinským, to znamená že sa integruje vyučovanie obsahu predmetu (napr. matematiky) s vyučovaním cudzieho (pracovného) jazyka. Špecifickosť postavenia cudzieho jazyka v tejto metodike spočíva v tom, že cudzí jazyk tu nie je len cieľom vzdelávania, ale aj prostriedkom, pomocou ktorého sa vzdelanie získava. Inými slovami, učiteľ učí zároveň predmet aj cudzí jazyk, a ten sa stáva médiom vyučovania, t.j. pracovným jazykom.

Termín CLIL sa síce začal používať až v 90. rokoch 20. storočia, ale integrované vyučovanie jazyka a predmetu (ako metodika bilingválneho vzdelávania) sa v európskych krajinách vrátane Slovenska realizovalo už omnoho skôr. Každá krajina mala a má v tejto oblasti svoje špecifiká a vlastné označenie, napr. jazyk „naprieč“ kurikulumom (Language Across Curriculum) alebo „kroskurikulárne“ jazykové vzdelávanie (Cross-Curricular Language Learning), Content-based learning, duálne vyučovanie a pod.

V porovnaní s ostatnými prístupmi a metódami CLIL mimoriadne efektívne uspokojuje nasledujúce potreby žiakov/študentov:

- žiaci sa učia cudzí jazyk v prirodzených podmienkach – žiaci skutočne komunikujú, nepoužívajú jazyk v umelo navodených situáciách, gramatické štruktúry sú druhoradé,
- žiaci sa nesústreďujú v prvom rade na jazyk samotný, ale na obsah, o ktorom chcú komunikovať,
- cudzí jazyk sa (podobne ako materinský jazyk) stáva neoddeliteľnou súčasťou procesu učenia,
- správne organizovaná a uplatňovaná metodika CLIL je zvyčajne pre žiakov veľmi motivujúca,
- správne uplatňovaný CLIL umožňuje zapojenie rôznych štýlov učenia sa (nielen verbálneho).

Garant a odborní spolupracovníci

Garantom projektu experimentálneho overovania je Štátny pedagogický ústav v Bratislave. Experimentálne overovanie koordinuje Ing. Beata Menzlová z oddelenia pre cudzie jazyky.

Odborní spolupracovníci v rámci experimentálneho overovania sú doc. PaedDr. Silvia Pokrivčáková, PhD. z Pedagogickej fakulty UKF v Nitre, ktorá bude zodpovedať za lingvodidaktickú stránku projektu, a PhDr. Eva Farkašová z Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v Bratislave, ktorá bude zodpovedná za psychologické testovanie žiakov. Ďalším spolupracovníkom je PaedDr. Jana Luprichová z Pedagogickej fakulty UKF v Nitre.

Časový harmonogram a metodika overovania

1. Prípravná fáza: september – december 2013

- Príprava dohôd o spolupráci v rámci experimentálneho overovania pre školy po schválení projektu Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR,
- špecifikácia konkrétnych výskumných podmienok pre školy.

2. Fáza realizácie: január 2014 – marec 2018

- Zabezpečenie vstupného testovania vedomostí žiakov z cudzieho jazyka v čítaní a počúvaní s porozumením, z písania súvislého textu a vybraných akademických/výchovných predmetov v experimentálnej a kontrolnej skupine,
- testovanie mimointelektových aspektov v experimentálnej a kontrolnej skupine,
- zo strany škôl priebežná príprava návrhov vhodných obsahov vzdelávania v rámci akademických a výchovných predmetov, v ktorých sa využíva metodika CLIL,
- zabezpečenie pravidelného monitorovania žiakov garantom a odbornými spolupracovníkmi v cudzom jazyku a v nejazykových predmetoch, vyhodnocovanie výsledkov, priebežné vyhodnocovanie úrovní v jednotlivých spôsobilostiach,
- podľa možností výmena skúseností so zahraničnými odborníkmi,
- publikovanie priebežných výsledkov projektu v odbornej tlači, na vedeckých konferenciách a na webovej stránke projektu (www.amos.ukf.sk) doma aj v zahraničí,
- propagovanie výsledkov projektu medzi odbornou a laickou verejnosťou.
- organizovanie pracovnej porady v roku 2014 (príprava podkladov a dohodnutie podmienok na tvorbu metodických a pracovných listov a glosára),

- školenia učiteľov v rámci vzdelávania Metodicko-pedagogickým centrom. Metodicko-pedagogické centrum v spolupráci so Štátnym pedagogickým ústavom a Pedagogickou fakultou UKF Nitra vypracuje vzdelávacie moduly pre projekt experimentálneho overovania *Metodika CLIL v nižšom sekundárnom vzdelávaní*.

3. Evalvačná a diseminačná fáza a tvorba publikácií: apríl 2018 – december 2018

- Uskutočnenie a vyhodnotenie záverečného testovania vzdelávacích výsledkov žiakov v cudzích jazykoch prostredníctvom štandardizovaných testov,
- uskutočnenie a vyhodnotenie záverečného testovania vzdelávacích výsledkov žiakov v nejazykových akademických/výchovných predmetoch,
- uskutočnenie záverečného psychologického testovania,
- porovnanie výsledkov didaktických a psychologických meraní v experimentálnych a kontrolných skupinách a vyhodnotenie celkových výsledkov experimentu,
- zorganizovanie medzinárodnej vedeckej konferencie s metodickými workshopmi pre učiteľov ZŠ a osemročných gymnázií s ukážkami dobrej praxe metodiky CLIL,
- príprava glosára odborných pojmov v jednotlivých predmetoch v rámci experimentálneho overovania a súboru metodických a pracovných listov k metodike CLIL pre učiteľov cudzích jazykov a akademických/výchovných predmetov v spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom,
- publikovanie výsledkov experimentu v domácich a zahraničných vedeckých publikáciách.

Metodika overovania

Hlavnou metódou výskumu bude pedagogický experiment. Podľa Gavoru (2010) experimentálna metóda „ako jediná z výskumných metód vie dokázať kauzálne dôsledky pedagogického pôsobenia“ a takisto je významná preto, „lebo sa používa na zistenie efektívnosti edukačného pôsobenia (vzdelávacieho programu, intervencie, tréningu, učebnice a pod.). To iné výskumné metódy priamo dokázať nemôžu.“

Nezávisle premennou v našom experimente je metodika CLIL.

Závisle premennými sú v našom experimente:

- vzdelávacia úspešnosť žiakov v cudzom jazyku, ktorý je zároveň pracovným jazykom metodiky CLIL na danej škole,

- vzdelávacia úspešnosť žiakov v nejazykových akademických/výchovných predmetoch, na ktorých sa v rámci experimentu bude aplikovať metodika CLIL,
- mimointelektové faktory žiakov, ako záujem, motivácia, postoje k učeniu sa cudzieho jazyka, ktorý je zároveň pracovným jazykom metodiky CLIL na danej škole.

Experiment je komplexná výskumná metóda, pretože sa pri nej nevyhnutne musia používať aj iné výskumné metódy na získanie údajov o subjektoch experimentu. Preto ako dopĺňujúce budú v rámci popisovaného experimentu použité nasledujúce metódy:

- testovanie vzdelávacích výsledkov žiakov v cudzom jazyku a v nejazykových predmetoch,
- dotazníkový prieskum:
 1. dotazník pre učiteľov a manažment škôl zapojených do experimentu,
 2. dotazník pre žiakov a rodičov,
- pozorovanie priebehu vyučovacieho procesu v triedach,
- analýza metodických materiálov vypracovaných učiteľmi,
- analýza žiackych prác (napr. projektov, písomných prác a pod.).

Experimentálna skupina

Experimentálnu skupinu budú tvoriť žiaci nižšieho sekundárneho vzdelávania (5. ročník – 9. ročník) z 13 základných škôl a 1 osemročného gymnázia, ktoré vo svojej vzdelávacej činnosti aplikujú metodiku CLIL do nejazykových predmetov. Experimentálnu skupinu budú v prvom roku experimentu tvoriť žiaci 5. ročníka, ktorí budú v experimente pokračovať až do jeho ukončenia v roku 2018, keď budú končiť svoju dochádzku na základnej škole v 9. ročníku. Výber základných škôl bol uskutočnený na základe prihlásenia základných škôl, ktoré boli zapojené v projekte experimentálneho overovania *Didaktická efektívnosť metódy CLIL na 1. stupni ZŠ vo vyučovaní cudzích jazykov*.

Zoznam základných škôl, ktorých žiaci tvoria experimentálnu skupinu:

1. Súkromná základná škola, Oravská cesta 11, Žilina
2. Základná škola, Hradná 22, Nové Zámky
3. Evanjelická základná škola, M. R. Štefánika 17, Martin
4. ZŠ SSV, Skuteckého 8, Banská Bystrica
5. Základná škola s materskou školou, Za Kasárňou 2, Bratislava
6. Súkromná základná škola, Starozagorská 8, Košice

7. Základná škola, Hlboká cesta 4, Bratislava
8. Základná škola, Ul. P. Križku 392/9, Kremnica
9. Základná škola, Nábrežie mládeže 5, Nitra
10. Základná škola, Hrnčiarska 2119/1, Zvolen
11. Základná škola Alexandra Vagača, Štúrova 12, Detva
12. Základná škola, Odborárska 2, Bratislava
13. Základná škola, Riazanská 75, Bratislava
14. Základná škola, Martinská 20, Žilina
15. Spojená katolícka škola. Farská 19, Nitra

Výber predmetov

Predpokladáme, že metodika CLIL sa bude podľa konkrétnych možností škôl, minimálne v dvoch predmetoch, prednostne realizovať v niektorých z nasledujúcich vyučovacích (nejazykových) predmetov: matematika, biológia, geografia, chémia, dejepis, občianska výchova alebo etická výchova.

Kontrolná skupina

Kontrolnú skupinu budú tvoriť žiaci v nižšom sekundárnom vzdelávaní z tých istých škôl, z tried, v ktorých sa metodikou CLIL nevyučuje. V prípade, že škola nemá triedu, v ktorej sa CLIL nerealizuje, bude adekvátny počet žiakov v kontrolnej skupine doplnený zo základnej školy z toho istého regiónu s rovnakými demografickými a organizačnými charakteristikami.

Finančné, materiálne a personálne zabezpečenie projektu

Odbornú stránku (odborný dohľad), koordinovanie a riadenie projektu, organizovanie jedného pracovného stretnutia, medzinárodnej vedeckej konferencie, tvorbu anglicko-nemecko-slovenského glosára s odbornými pojmami z nejazykových predmetov a metodických a didaktických materiálov bude zabezpečovať Štátny pedagogický ústav Bratislava, oddelenie pre cudzie jazyky. Všetky aktivity a činnosti garanta v rámci projektu sa budú financovať z účelovo viazaných prostriedkov poskytnutých z Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. V rámci experimentálneho overovania budú spolupracovať Pedagogická fakulta UKF Nitra a Výskumný ústav psychológie a patopsychológie Bratislava. Vzdelávanie učiteľov bude zabezpečovať Metodicko-pedagogické centrum v rámci vlastnej réžie.

V školskom roku 2013/2014 (5. ročník) budú realizované nasledovné aktivity, ktoré budú financované z účelovo viazaných prostriedkov:

- tvorba vstupných testov z nejazykových predmetov a testovanie žiakov 5. ročníkov,
- tvorba a testovanie vstupných psychologických testov,
- vstupné testovanie žiakov 5. ročníkov v cudzom jazyku,
- oprava testov (vstupných) z nejazykových predmetov a z cudzích jazykov a ich vyhodnotenie,
- hospitácie a pozorovanie vyučovacích hodín,
- príprava a realizácia dotazníkov pre učiteľov,
- vyhodnotenie dotazníkov pre učiteľov,
- príprava a realizácia dotazníkov pre žiakov,
- vyhodnotenie dotazníkov pre rodičov,
- pracovné stretnutie s učiteľmi zapojenými do experimentálneho overovania,
- priebežná tvorba pracovných a metodických materiálov s učiteľmi zo základných škôl, ktoré sú zapojené do experimentálneho overovania.

V školskom roku 2014/2015 (6. ročník) budú realizované nasledovné aktivity, ktoré budú financované z účelovo viazaných prostriedkov:

- priebežná tvorba pracovných a metodických materiálov s učiteľmi zo základných škôl, ktoré sú zapojené do experimentálneho overovania (podľa možností v spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom),
- tvorba testov z nejazykových predmetov na priebežné monitorovanie výsledkov žiakov v 6. ročníku,
- hospitácie a pozorovanie vyučovacích hodín,
- príprava, realizácia a vyhodnotenie dotazníkov pre učiteľov,
- príprava, realizácia a vyhodnotenie dotazníkov pre žiakov,
- priebežné monitorovanie (koncoročné testovanie) výsledkov žiakov 6. ročníkov v experimentálnych a kontrolných triedach – nejazykové predmety a cudzie jazyky,
- oprava testov (koncoročných) z nejazykových predmetov a z cudzích jazykov a ich vyhodnotenie.

V školskom roku 2015/2016 (7. ročník) budú realizované nasledovné aktivity, ktoré budú financované z účelovo viazaných prostriedkov:

- priebežná tvorba pracovných a metodických materiálov s učiteľmi zo základných škôl, ktoré sú zapojené do experimentálneho overovania (podľa možností v spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom),
- tvorba testov z neязыkových predmetov na priebežné monitorovanie výsledkov žiakov v 7. ročníku,
- hospitácie a pozorovanie vyučovacích hodín,
- príprava, realizácia a vyhodnotenie dotazníkov pre učiteľov,
- príprava, realizácia a vyhodnotenie dotazníkov pre žiakov,
- priebežné monitorovanie (koncoročné testovanie) výsledkov žiakov – 7. ročníkov v experimentálnych a kontrolných triedach – neязыkové predmety a cudzie jazyky,
- oprava testov (koncoročných) z neязыkových predmetov a z cudzích jazykov a ich vyhodnotenie.

V školskom roku 2016/2017 (8. ročník) budú realizované nasledovné aktivity, ktoré budú financované z účelovo viazaných prostriedkov:

- priebežná tvorba pracovných a metodických materiálov s učiteľmi zo základných škôl, ktoré sú zapojené do experimentálneho overovania (podľa možností v spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom),
- tvorba testov z neязыkových predmetov na priebežné monitorovanie výsledkov žiakov v 8. ročníku,
- hospitácie a pozorovanie vyučovacích hodín,
- príprava a vyhodnotenie dotazníkov pre učiteľov,
- príprava a vyhodnotenie dotazníkov pre žiakov,
- priebežné monitorovanie (koncoročné testovanie) výsledkov žiakov – 8. ročníkov v experimentálnych a kontrolných triedach – neязыkové predmety a cudzie jazyky,
- oprava testov (koncoročných) z neязыkových predmetov a z cudzích jazykov a ich vyhodnotenie.

V školskom roku 2017/2018 (9. ročník) budú realizované nasledovné aktivity, ktoré budú financované z účelovo viazaných prostriedkov:

- priebežná tvorba pracovných a metodických materiálov s učiteľmi zo základných škôl, ktoré sú zapojené do experimentálneho overovania (podľa možností v spolupráci s Metodicko-pedagogickým centrom),
- tvorba testov z nejazykových predmetov na koncoročné testovanie žiakov v 9. ročníku,
- hospitácie a pozorovanie vyučovacích hodín,
- príprava a vyhodnotenie dotazníkov pre učiteľov,
- príprava a vyhodnotenie dotazníkov pre žiakov a rodičov,
- koncoročné testovanie, monitorovanie výsledkov žiakov – 9. ročníkov v experimentálnych a kontrolných triedach – nejazykové predmety a cudzie jazyky,
- oprava koncoročných testov z nejazykových predmetov a z cudzích jazykov a ich vyhodnotenie a analýza výsledkov,
- záverečné psychologické testovanie žiakov 9. ročníkov,
- príprava a zaslanie záverečnej správy na Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR,
- príprava návrhov vhodných obsahov na aplikáciu metodiky CLIL,
- záverečná správa.

V školskom roku 2018/2019) budú realizované nasledovné aktivity, ktoré budú financované z účelovo viazaných prostriedkov:

Tvorba a finalizovanie metodických a didaktických materiálov:

1. anglicko-nemecko-slovenský glosár odborných pojmov, nahrávky v anglickom a nemeckom jazyku,
2. súbor metodických a pracovných listov pre učiteľov cudzích jazykov a akademických/výchovných predmetov (ilustrovanie, grafická úprava, podľa možností tlač)
3. tvorba a publikovanie výsledkov experimentu v domácich a zahraničných vedeckých publikáciách.

Organizácia medzinárodnej vedeckej konferencie s metodickými workshopmi pre učiteľov ZŠ a osemročných gymnázií s ukážkami dobrej praxe metodiky CLIL,

Tvorba zborníka z medzinárodnej konferencie v slovenskom a v anglickom jazyku,

Prezentovanie výsledkov experimentálneho overovania v zahraničí a výmena skúseností,

Základné školy zapojené do experimentálneho overovania budú svoje výdavky v rámci vyučovania neязыkových predmetov s metodikou CLIL financovať z vlastného rozpočtu. Vyučovanie neязыkových predmetov s metodikou CLIL zabezpečujú jednotlivé základné školy v rámci svojej stratégie.

Plánované náklady Štátneho pedagogického ústavu na projekt, ktoré sa budú financovať z účelovo viazaných prostriedkov

Koordinácia projektu, monitoring a hodnotenie projektu

V rámci DoVP sa plánujú financovať nasledovné položky:

- didaktické testy a dotazníky (2014-2018)
- glosár a metodické materiály (2014-2019)
- publicita a medzinárodná vedecká konferencia (2019)
- odborná spolupráca v rámci projektu experimentálneho overovania – PF UKF, VÚDPaP Bratislava